

УДК 351.741

В.Ю. Кікінчук, проректор ХНУВС з кадрового забезпечення та міжнародних зв'язків, к.ю.н.

СЛУЖБА В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЯК РІЗНОВИД ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Аналізуються актуальні питання проходження служби в органах внутрішніх справ, визначаються основні функції, які виконують працівники ОВС. Здійснено порівняльний аналіз проходження державної служби та служби в ОВС, визначено особливості останньої.

Ключові слова: державна служба, проходження служби, органи внутрішніх справ, працівники ОВС.

Анализируются актуальные вопросы прохождения службы в органах внутренних дел, определяются основные функции, которые выполняют сотрудники ОВД. Осуществлен сравнительный анализ прохождения государственной службы и службы в ОВД, определены особенности последней.

Ключевые слова: государственная служба, прохождения службы, органы внутренних дел, сотрудники ОВД.

Analyzes current issues of service in law enforcement agencies, identifies the main functions carried out by police. The comparative analysis of the civil service and police, peculiarities of the latter.

Key words: public service, military service, police, police staff.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування правоохоронних органів та приведення вимог до професійного рівня працівників ОВС, змісту їх діяльності відповідно до Конституції України та міжнародних стандартів, особливого значення набуває проблема проходження служби в органах внутрішніх справ.

Стан дослідження. Окремі питання проходження служби в ОВС були предметом наукових досліджень таких вчених, як: В. Б. Авер'янов, О. В. Артеменко, Ю. П. Битяк, О. В. Петришин, О. С. Продаєвич, Є. В. Охотський та інших. Але питання служби в органах внутрішніх справ, яка є різновидом державної служби потребують подальшого аналізу, результатом якого мають стати визначення особливостей її правового регулювання.

Мета дослідження. Метою цієї статті є: аналіз актуальних питань проходження служби в органах внутрішніх справ; визначення основних функцій, які виконують працівники ОВС; проведення порівняльного аналізу проходження державної служби та служби в ОВС; визначення особливостей останньої.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає В.Б. Авер'янов [1], складовою частиною державної служби постає спеціалізована (у тому числі й мілітаризована) державна служба, яка включає такі самостійні види: дипломатичну службу; службу в органах внутрішніх справ; службу прокурорів; службу суддів; митну службу; державну виконавчу службу; податкову службу і деякі інші спеціалізовані види державної служби.

Відповідно до національного законодавства працівники органів внутрішніх справ України виконують управлінські та правоохоронні функції, мають певний статус, здійснюють від імені і за дорученням держави виконавчо—розпорядчі повноваження та отримують оплату за працю із коштів державного бюджету чи за рахунок підприємств, організацій та громадян за надані послуги. На нашу думку, проходження служби в органах внутрішніх справ включає в себе послідовну зміну станів і рівнів професійних знань працівників ОВС і умінь кваліфіковано виконувати надані їм функції, в результаті чого поступово визначається, формується та удосконалюється особистість працівника ОВС.

Проходження служби в органах внутрішніх справ складається з прийому на службу,

просування по службі, присвоєння спеціальних звань, умов проходження служби, припинення служби та ін. Відповідно до чинного законодавства на службу в органи внутрішніх справ приймаються на добровільних засадах особи, які досягли 18-річного віку, здатні за особистими якостями, освітою і станом здоров'я виконувати покладені на них обов'язки [2].

До особового складу органів внутрішніх справ України належать громадяни України, призначені на посаду рядового чи начальницького складу, в тому числі курсанти й слухачі навчальних закладів системи МВС, які зараховані до кадрів Міністерства внутрішніх справ України і яким присвоєно спеціальні звання у порядку, передбаченому Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України.

У результаті вивчення Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ [2] та низки інших нормативно-правових актів, які безпосередньо регламентують діяльність працівників органів внутрішніх справ України (зокрема, Законів України «Про міліцію» [3], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [4], «Про оперативно-розшукову діяльність» [5]), зроблено висновок, що на осіб рядового й начальницького складу органів внутрішніх справ покладено виконання наступних обов'язків: 1) додержання законодавства, неухильне виконання вимог Присяги; 2) сумлінне виконання посадових обов'язків; 3) захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, природного середовища, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань; 4) боротьба зі злочинністю, охорона громадського порядку; 5) своєчасний розгляд у межах своєї компетенції звернень фізичних та юридичних осіб і прийняття по них рішень у порядку, передбаченому законодавством та ін.

Основними вимогами, що пред'являються до працівників органів внутрішніх справ України, постають: віковий ценз, наявність відповідної освіти, досвіду практичної роботи, стан здоров'я, моральні, політичні і професійні (вміння правильно складати і оформляти службові документи, володіння оперативною і кримінологічною технікою, спеціальними технічними засобами) якості.

Також, як зазначає О.М. Бандурка [6, с. 316], існують і специфічні вимоги, притаманні лише професії працівника органів внутрішніх справ. До таких специфічних умов відносяться: висока культура, чесність, сумлінність, працьовитість; досконале знання чинного законодавства України; вміння мислити і оперативно діяти в умовах гострого дефіциту часу; мужність, витривалість, здатність стійко переносити можливі тягарі і ускладнення, пов'язані зі службою; готовність до самопожертви; готовність до переїзду до нового місця служби, виїзду у відрядження, роботи у нічний час і святкові дні тощо.

Як і до будь-якого державного службовця, чинним законодавством України (зокрема, Законом України «Про державну службу») відносно працівника органів внутрішніх справ України встановлено обмеження, яких працівник зобов'язаний дотримуватись під час виконання покладених на нього обов'язків. Так, працівник органів внутрішніх справ України позбавлений права займатися підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або сприяти в ній іншим особам, виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої та медичної діяльності), приймати подарунки чи послуги у зв'язку зі своєю службовою діяльністю, брати участь у страйках тощо.

Незважаючи на той факт, що інститут державної служби в Україні почав формуватися з набуттям незалежності, ця система й досі зберігає риси бюрократії радянського зразка, часто постає засобом задоволення публічних або приватних

інтересів. Слід підкреслити, що у розвинутих демократичних країнах державна служба відокремлена від політичної діяльності та слугує виключно інтересам суспільства. Отже, зважаючи на прагнення України набути статусу повноправного члена Європейського Союзу, необхідно підкреслити, що система державної служби в Україні має вийти на якісно новий європейський рівень, стати дієвим інститутом взаємодії держави та суспільства.

Особливу увагу хотілося б звернути на необхідність якісного реформування усієї системи державної служби в Україні (у тому числі і служби в органах внутрішніх справ). У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне звернути увагу на існування низки проблемних питань, вирішення яких сприятиме вдосконаленню функціонування усього інституту державної служби в Україні з урахуванням притаманних йому особливостей. Першочергового значення набуває необхідність уточнити значення базового терміна «державна служба», позбутися термінологічної невизначеності і якнайшвидше законодавче закріпити поняття «служба», «праця», «державний сектор», «державна посада державної служби», «проходження служби в органах внутрішніх справ», «працівник органів внутрішніх справ».

Наступний момент, на якому необхідно зосередити увагу під час якісного реформування усієї системи державної служби в Україні (у тому числі і служби в органах внутрішніх справ), — це правове регулювання державної служби (у тому числі і служби в органах внутрішніх справ) та правовідносин, що виникають під час проходження служби державними службовцями державних органів та їх апаратів (у тому числі і працівниками органів внутрішніх справ). Вбачається за доцільне провести кодифікацію законодавства про державну службу. На нашу думку, у новому кодифікованому акті мають бути відображені загальні положення, притаманні усім категоріям державних службовців (у тому числі і працівникам органів внутрішніх справ); надана вичерпна класифікація державних службовців; визначено основні напрямки державно—службової діяльності; врегульовано особливості організації керівництва державною службою (у тому числі службою в органах внутрішніх справ); врегульовано проблемні питання проходження служби в державних органах (у тому числі в органах внутрішніх справ); закріплено основні правила поведінки державного службовця (у тому числі і працівника органів внутрішніх справ). У результаті вивчення точок зору науковців (зокрема, В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, І.Б. Коліушка, Г.І. Лелікова, О.Ю. Оболенського, О.В. Петришина [7; 8]) щодо необхідності та доцільності проведення кодифікації законодавства про державну службу погоджуємося, що перспективним шляхом постає розробка та прийняття єдиного законодавчого акту «Основи законодавства про державну службу».

Особливу увагу під час розвитку та реформування інституту державної служби в Україні необхідно звернути на визначення і забезпечення дотримання стандартів професійної діяльності. У результаті вивчення чинного національного законодавства, зокрема, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку державної служби України на 2005—2010 роки» від 08.06.2004 р. № 746 [9] та Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Програми розвитку державної служби України на 2005—2010 роки» від 03.09.2008 р. № 776 [10], зроблено висновок, що визначення та забезпечення дотримання стандартів професійної діяльності потребує низки системних заходів, а саме: 1) розробки та прийняття низки нормативно—правових актів, які б визначали перелік, порядок та регламент надання послуг для кожного державного органу; 2) запровадження відповідальності державних службовців за

дотримання стандартів та юрисдикційних основ захисту виконання державними службовцями своїх повноважень;3)гармонізації стандартів державної служби в Україні зі стандартами Європейського Союзу;4)уточнення статусу державних службовців.

Також, на нашу думку, особливу увагу під час реформування усєї системи державної служби в Україні (у тому числі і служби в органах внутрішніх справ) необхідно звернути увагу на забезпечення належного професійного рівня персоналу (зокрема, завершити створення системи регулярної оцінки діяльності службовців, орієнтованої на результат), захищеність службовців (у тому числі працівників органів внутрішніх справ) від політичного впливу, розробити систему заходів, спрямованих на підвищення стабільності та престижності державної служби (у тому числі і служби в органах внутрішніх справ України).

Слід акцентувати увагу, що підвищення ефективності виконання державною службою завдань і функцій держави набуває особливої значущості та актуальності. Вважаємо, що з метою підвищення ефективності виконання державною службою завдань і функцій держави необхідно реалізувати цілу низку вищезазначених заходів, наприклад:

- визначити та запровадити стандарти професійної діяльності державних службовців на засадах стратегічного планування діяльності державних органів з орієнтацією на надання державних послуг;

- забезпечити моніторинг ефективності діяльності державних органів та їх посадових осіб щодо реалізації стратегічних документів і надання послуг;

- удосконалити систему добору кадрів на державну службу для визначення найбільш кваліфікованих фахівців з питань економічної, підприємницької, фінансової, банківської та інших видів діяльності, обізнаних із сучасними управлінськими технологіями, та здібних випускників вищих навчальних закладів;

- забезпечити прозорість державної служби, високий рівень відповідальності та звітності за підготовку і виконання управлінських рішень;

- створити прозору систему управління персоналом державної служби;

- посилити відповідальність державних службовців за результати своєї діяльності;

- запровадити прозору процедуру просування по службі на підставі професійних досягнень;

- адаптувати інститут державної служби до європейських стандартів з урахуванням національних особливостей.

Враховуючи прагнення України набути статусу повноправного члена Європейського Союзу, особливої уваги потребує необхідність поступової адаптації інституту державної служби до європейських стандартів з урахуванням національних особливостей. Вважаємо, що процес адаптації має проходити шляхом:

- комплексного розвитку законодавства про державну службу як професійного засобу виконання завдань і функцій держави;

- забезпечення політичної нейтральності державних службовців під час виконання своїх професійних обов'язків, посилення їх правової та соціальної захищеності;

- стимулювання професійного зростання та високих результатів діяльності державних службовців;

- удосконалення системи професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування з урахуванням подальшої професіоналізації державної служби, засад організації навчання державних службовців в країнах— членах Європейського Союзу;

- інституціонального розвитку органів державної влади України.

У той самий час хотілося б звернути особливу увагу на необхідність проведення реформування державної служби в Україні, ґрунтуючись виключно на науковому підході, врахуванні точок зору науковців щодо основних напрямків такого реформування. Зважаючи на поступове проведення адміністративної реформи в Україні, погоджуємося з точкою зору В.Б. Авер'янова, що програма розвитку законодавства про державну службу має стати складовою стратегії адміністративної реформи в Україні, концепції реформування та розвитку адміністративного права та адміністративного законодавства [7, с. 300]. У зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні, в рамках якої відбувається також і реформування державної служби, необхідно наголосити, що реформування державної служби у напрямку її перетворення у публічну набуває особливої актуальності, оскільки дозволить створити некорумпований апарат виконавчої влади, спроможний оперативно та ефективно реагувати на усі зміни у суспільному житті.

У разі врахування та реалізації запропонованих перспективних кроків у напрямку якісного реформування державної служби в Україні буде:

- забезпечено формування ефективного інституту державної служби, який базуватиметься на принципах стабільності, професіоналізму, політичної неупередженості та відповідатиме європейським стандартам;

- розроблено та прийнято нове законодавство України про державну службу з урахуванням стандартів ЄС;

- удосконалено структуру органів державної влади України з метою забезпечення ефективного надання державних послуг;

- підвищено рівень професійних знань, умінь і навичок державних службовців відповідно до європейських стандартів;

- сформовано інституціональну спроможність системи державної служби з метою її наближення до стандартів ЄС;

- створено ефективний механізм запобігання проявам корупції на державній службі.

Висновок. Таким чином, можна дійти висновку, що служба в органах внутрішніх справ України постає різновидом державної служби, яка протікає в спеціалізованому органі виконавчої влади України і здійснюється спеціально уповноваженими суб'єктами з метою реалізації функцій держави в практичній юридичній діяльності щодо надійної охорони громадського порядку, боротьби із злочинністю та іншими правопорушеннями. Отже, працівники органів внутрішніх справ України представляють собою різновид державних службовців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авер'янов В. Актуальні завдання створення нового законодавства про державну службу в Україні / В. Авер'янов, О. Андрійко // Юридичний журнал. — 2005. — № 8. — С. 53–55.
2. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів УРСР : від 29.07.1991 р., № 114 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=114-91-%EF>.
3. Про міліцію : Закон України : від 20.12.1990 р., № 565—XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 4. — Ст. 20.
4. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України : від 30.06.1993 р., № 3341 // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 35. — Ст. 358.
5. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України : від 18.02.1992 р., № 2135 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 22. — Ст. 303.

6. Бандурка О. М. Теорія і практика управління органами внутрішніх справ України : монографія / О.М. Бандурка. — Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. — 780 с.

7. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Факт, 2003. — 384 с.

8. Державна служба в Україні: організаційно-правові основи і шляхи її розвитку / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К. : Видавничий дом «Ін-Юре», 1999. — 272 с.

9. Про затвердження Програми розвитку державної служби України на 2005-2010 роки : Постанова Кабінету Міністрів України : від 08.06.2004 р., № 746 // Офіційний вісник України. — 2004. — № 23. — Ст. 1554.

10. Про внесення змін до Програми розвитку державної служби України на 2005-2010 роки : Постанова Кабінету Міністрів України : від 03.09.2008 р., № 776 // Офіційний вісник України. — 2008. — № 68. — Ст. 2265.

УДК 35.076.7

В.С. Дорош, викладач Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО ЯК ОДНА З ФОРМ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ

Статтю присвячено розгляду судового контролю як одного із різновидів державного контролю, самостійної форми державної діяльності, організаційно-юридичного засобу забезпечення законності в державному управлінні відповідно до їх компетенції, з дотриманням вимог підвідомчості та підсудності справ, у передбачених в законодавстві процесуальних формах.

Ключові слова: судовий контроль, адміністративне судочинство.

Статья посвящена рассмотрению судебного контроля как одной из разновидностей государственного контроля, самостоятельной формы государственной деятельности, организационно-юридического средства обеспечения законности в государственном управлении в соответствии с их компетенцией, с соблюдением требований подведомственности и подсудности дел, в предусмотренных в законодательстве процессуальных формах.

Ключевые слова: судебный контроль, административном судопроизводстве.

Article is dedicated to judicial review as one of the varieties of state control, independent form of government activities, organizational and legal means of ensuring legality in public administration according to their competence, in compliance with the jurisdiction and venue of cases, stipulated in the legislation procedural forms.

Keywords: judicial control of administrative proceedings.

Актуальність дослідження. Судовий контроль є одним із різновидів державного контролю, самостійною формою державної діяльності, організаційно-юридичним засобом забезпечення законності в державному управлінні. В сфері функціонування судової влади він здійснюється спеціально уповноваженими органами — судами, відповідно до їх компетенції, з дотриманням вимог підвідомчості та підсудності справ, у передбачених в законодавстві процесуальних формах. Зважаючи на таку особливу природу судового контролю, виникає необхідність у визначенні місця контрольної діяльності в механізмі судової влади.

Ступінь дослідженості. Як свідчить проведений нами аналіз, на сьогодні в юридичній літературі обґрунтовуються найрізноманітніші, часто, полярні погляди на соціальну природу